

ΚΑΪΡΙΚΑ

Μεταξὺ τῶν χειρογράφων καὶ σπανίων ἐκδόσεων βιβλίων, τὰ ὁποῖα μοὶ ἐδῶρησεν ὁ πρό τινος ἀποθανὼν ἐν Σκιαθῶ ἀρχαιοφίλος ἀείμνηστος φίλος Δημ. Κ. Γαλάτης, καταλέγεται καὶ χειρόγραφον χρονολογίας 1839 γραφὲν ὑπὸ τοῦ Σκιαθίου Ἀργυροῦ Μπούρα, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἦτο μαθητὴς ἐν Ἀνδρῶ τοῦ πολλοῦ Θεοφίλου Καΐρη.

Περιγραφήν τοῦ χειρογράφου τούτου μετὰ βιογραφικοῦ σημειώματος τοῦ συγγραφέως καὶ πρώτου κατόχου αὐτοῦ Ἀργυροῦ Μπούρα ἐδημοσίευσα ἐν τῇ «Ἐλευθέρα Σκέψει» Χαλκίδος (ἀρ. φύλ. 6 τῇ 10 Δεκεμβρίου 1933), ἔνθα παρουσίασα τὸν ἀνέκδοτον ἐξ ὧν ἐγὼ γνωρίζω ὕμνον εἰς τὸν Θ. Καΐρη τὸν ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ του Δ. Μουσαίου, ἐν ἀρχῇ τοῦ χειρογράφου ἀναγραφόμενον.

Ἐκ τοῦ χειρογράφου τούτου θεωρῶ ἀξίαν δημοσιεύσεως καὶ τὴν κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1839 ἐναρκτήριον ὁμιλίαν τοῦ Καΐρη, ἔνθα ὁ λόγος περὶ θεοσεβείας, καθόσον δι' οὗτῆς γίνεται καὶ φανερὸν ὅτι ὁ Καΐρης ἤρξατο τῶν παραδόσεών του καὶ κατὰ τὴν νέαν περίοδον τοῦ ἔτους 1839 πρὸς τὸ 1840, ἐν μέσῳ τῆς τρικυμώδους ἐκείνης διὰ τὸ πρόσωπόν του ἐποχῆς.

ΙΩ. Ν. ΦΡΑΓΚΟΥΛΑΣ

Ὁμιλία Θεοφίλου Καΐρη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως

[1839 : τῇ 24 Ὀκτωβρίου περὶ τὰς 9 ὥρας πρὸ μεσημβρίας ἔγινεν ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων τοῦ Κυρίου Θ. Καΐρη, ὅπου ἔκαμε καὶ τὴν παρούσαν ὁμιλίαν, κατὰ τὰς συνηθισμένας του ἐνάρξεις πρὸς τὴν ὁμήγουριν τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν αὐτοῦ μαθητῶν].

Τῆς ἀληθοῦς, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί, τῆς μὴ ψευδομένης τὸ ὄνομα, τῆς θείας καὶ ἱερᾶς παιδείας, πρῶτιστος καὶ κύριος σκοπὸς εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ εὐδαιμονία εἰς τοῦτον τὸν πλανήτην καὶ ἡ αἰώνιος μακαριότης αὐτοῦ. Ὅθεν ἡ ἀληθὴς παιδεία, ἡ σύμφωνος μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου, ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ λογικὸν ὄν νὰ τὸ καταστήσῃ ἀληθινὸν λογικόν, δυνάμενον νὰ μορφωθῇ μὲ τὸν Πατέρα ὄλων τῶν λογικῶν ὄντων, ἀφ' οὗ ἀναπτύξῃ καὶ βελτιώσῃ τὰς δυνάμεις του.

Ἔχει λοιπὸν χρέος παραλαβοῦσα πρῶτον τὸ αἰσθητικὸν νὰ τὸ μορφώσῃ καὶ νὰ τὸ κάμῃ τοιοῦτον, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὰς ἀποστάσεις, τὰ μεγέθη καὶ νὰ μὴν ὑποπίπτῃ εἰς ὀπτικὰς ἀπάτας. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ ἀκουστικὸν νὰ τὸ μορφώσῃ καὶ νὰ τὸ βελτιώσῃ, ὥστε νὰ ἀκούῃ καὶ διακρίνῃ τοὺς τόνους καὶ φωνὰς τῶν ὀργάνων, νὰ τὸ κάμῃ ἀληθινὸν ἀκουστικόν. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ νοητικὸν νὰ τὸ ἀναπτύξῃ καλῶς, ὥστε νὰ νοῆ ἔννοιας συμφώνους μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἱεράς καὶ θείας παιδείας. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ διανοητικὸν νὰ τὸ μορφώσῃ τοιοῦτον, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὸν νὰ μεταβαίῃ ἀπὸ ἔννοιας εἰς ἔννοιας. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ λογικὸν νὰ τὸ μορφώσῃ εἰς ἀληθινὸν λογικὸν δυνάμενον νὰ γνωρίζῃ ποῖοι εἶναι οἱ ἀληθεῖς λόγοι τῶν ὄντων, τοὺς ὁποίους ὡς λογικὸς πρέπει νὰ δέχεται, νὰ τὸ καταστήσῃ ἀληθινὸν λογικὸν ἀληθινοῦ λογικοῦ ἀκτίστου ὄντος. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ συνειδητικὸν νὰ τὸ μορφώσῃ εἰς ἀληθῆ συνείδησιν, ὥστε νὰ γνωρίζῃ ποῖα εἶνε τὰ πρακτέα καὶ μὴ πρακτέα, καὶ νὰ λέγῃ διὰ τὰ μὴ πρακτέα : καλλίτερον ὄλα τὰ δεινὰ πῦρ, φυλακαί, θάνατος, κλπ. παρὰ νὰ πράξω ἔργον τὸ ὁποῖον εἶναι ἐναντίον τῆς ἱεράς συνειδήσεως, ἐναντίον τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ κοινωνικὸν νὰ τὸ καταστήσῃ τοιοῦτον, ὥστε νὰ μάθῃ ποῖα εἶναι ἡ ἀληθῆς κοινωνία, κοινωνία ὄχι ἀγέλη ζώων, ἀλλ' ἀληθινῶν λογικῶν ὄντων. Ἔχει χρέος παραλαβοῦσα τὸ ἐν αὐτῷ θεῖον νὰ τὸ μορφώσῃ καὶ νὰ τὸ κάμῃ ἀληθινὸν θεῖον ὄν, διὰ νὰ εἶναι ἀληθῆς λάτρης καὶ δοξολόγος τοῦ ὑψίστου ὄντος, νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ σχετίζεται μὲ αὐτὸ τὸ ὑπέρτατον ὄν, ὡς ἀληθινὸν ἐλεύθερον λογικὸν κτιστὸν ὄν, διὰ τῆς θείας καὶ ἱεράς τῆς μὴ ψευδομένης παιδείας τὸ ὄνομα, ἣτις εἶναι τὸ ἀληθινὸν θεῖον ἀπαύγασμα τοῦ φωτὸς ἐκεῖνου τοῦ ὑπερτάτου καὶ ἀκτίστου λογικοῦ ὄντος.

Ποῖα δὲ εἶναι τὰ μέσα αὐτά, ὧ φίλοι καὶ ἀδελφοί, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς ἀναπτύξεως; Δύο μόνον, ἡ σύμφωνος καὶ ἀκριβῆς γνῶσις τῶν ὄντων, ἡ σύμφωνος καὶ ἀληθῆς πράξις μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἡ καλλίτερον ἐν μόνον, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀναχθῶσι ταῦτα τὰ δύο, μόνη ἡ ἀλήθεια ἡ ἀναφερομένη ὡς πρὸς ἀληθινὰς πράξεις. Ἀλήθεια δὲ καὶ ἀρετὴ ἡ γνῶσις καὶ διαβίωσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὰ μόνα τῆς παιδείας μέσα καὶ πρέπει νὰ εἶναι, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει χρέος νὰ βελτιώσῃ τὸ λογικόν ἢ ἀλήθεια μόνη εἶναι ἡ ἀληθινὴ τροφή καὶ τρυφή ὄλων τῶν λογικῶν ὄντων, ἡ ἀρετὴ μόνη εἶναι ἐκεῖνη, ἣτις δύναται νὰ καταστήσῃ τὸ λογικὸν ὄν

ἀληθινὸν κτίσμα τοῦ δημιουργοῦ, ἀληθινὸν λάτρην καὶ ὑπρέτην τοῦ Πλάστου του καὶ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς θεοκίνητον καὶ ἐνθεον. Ἡ ἀλήθεια εἶναι τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ τὸ λογικὸν ὄν εἰς τὴν ζοφερὰν νύκτα τοῦ βίου· ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ πρέπει νὰ εἶναι οἱ μόνον ὀδηγοὶ του, ἐὰν θέλῃ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐπλάσθη καὶ νὰ ἐπιτύχῃ.

Ὡ φίλοι καὶ ἀδελφοί, ὅστις σᾶς εἶπει, ὅτι ἀνευ ἀληθείας καὶ ἀρετῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχητε τοῦ σκοποῦ σας, ἢ ἠπατημένος ἀπατᾷ ἢ τὸ χειρότερον μὴ ἀπατώμενος ἀπατᾷ. Ψεῦδος, ἀπάτη καὶ κακία εἶναι ἐκεῖνα τὰ μέσα τὰ ὁποῖα φέρουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ὄλεθρον, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἡ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ εἶναι οἱ μόνον ἀληθεῖς συνοδοιπόροι, οἵτινες ὀδηγοῦσιν ἐκείνον ὅστις εἶναι συνοδοιπόρος αὐτῶν εἰς τὸν σκοπὸν του τὸν ὁποῖον ποθεῖ, εἰς τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήθη.

Αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἔλαβεν ἡ παιδεία, ἀπ' οὗ ἐπάτησε τοὺς ἱεροὺς πόδας τῆς ἐπὶ τῆς γῆς, ἐδοκίμασεν ὁμως ἄπειρα κολύματα καὶ ἔλαβε παντοίους κατατρογμούς. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀναφέρει ὅτι ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ ἐνάρστοι ἄνθρωποι κατετρέχθησαν καὶ ἔγιναν μάρτυρες τῆς ἀληθείας. Ὅλοι οἱ σοφοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον δι' εὐτυχίαν μας εἶναι ἰδικόν μας, ἔλαβον προκείμενον σκοπὸν ταύτας τὰς δύο ἀρχὰς, τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀρετὴν. Ὅλοι οἱ σοφοί, λέγω τοῦ ἔθνους ἐκείνου τὸ ὁποῖον συνέτεινε καὶ συντείνει εἰς τὴν παιδείαν ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ θέλει συντείνει ἕως ὅτου νὰ γίνῃ κοινὴ εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ νὰ τιμᾶται μόνῃ ἡ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ, ἔλαβον προκείμενον σκοπὸν τὰς δύο ταύτας ἀρχὰς. Ὅθεν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ ἔχουσιν εὐσυνόπτους τὰς ἀρχὰς ταύτας, δηλαδὴ νὰ ἐνδυμῆται ὁ ἄνθρωπος διατὶ ἐπλάσθη, εἶπον τὸ γινῶθι σαυτόν, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσῃ τις τὸ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη, ἐὰν δὲν γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, τί εἶναι ἡ ψυχὴ του, ποίας δυνάμεις ἔχει. Ἰδέ, ὦ ἄνθρωπε, τὰ ἐντός σου, ἰδέ τὰ περὶ σεαυτὸν, ἀνάπτυσθε τὰς δυνάμεις σου, βελτίωσε αὐτὰς συμφώνως μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου καὶ ἔσει ἀληθῶς εὐδαίμων. Ἄλλοι δὲ πάλιν εἶπον μελέτα τὸ πᾶν. Ὅλα, ὦ ἄνθρωπε, εἶναι ἰδικὰ σου καὶ μελέτα αὐτά, ἐὰν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου. Θεώρησον τὰς σχέσεις τῶν ὄντων ὄλων καὶ θέλεις ἐπιτύχει τοῦ τέλους διὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη, ἐὰν ἀναπτύξῃς τὰς δυνάμεις σου καὶ μορφώσῃς αὐτὰς συμφώνως μὲ τὸ θέλημα τοῦ Ὑψίστου.

Ἄλλ' ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί, πρέπει νὰ σᾶς εἴπω τὴν ἀλήθειαν. Ἄπο

ἦσας φράσεις καὶ ἐὰν παρατηρήσητε καμμία δὲν περιέχει οὕτω πως καὶ ποιητικὸν καὶ παλαιὸν λόγον, ὡς αὕτη. ὦ ἄνθρωπε, ὃ λογικὸν ὄν, ὅποιονδήποτε κόσμον καὶ ἂν κατοικῆς, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἡλικία σου, ἢ εἰ πλούσιος, πένης, μέγας, μικρός, ἐνδοξος, ἰδιώτης, Θεὸν Σέβου καὶ ἔσει ἀληθινὸς λάτρης τοῦ Ὑψίστου, ἀληθῶς εὐδαίμων καὶ μακάριος. Καὶ τῷ ὄντι, φίλοι εἰς αὐτὰς τὰς δύο λέξεις συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ σκοπὸς καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος διὰ τὸ ὅποιον ἐπλάσθημεν. Ἀλλὰ διὰ νὰ σέβηται τις τὸν Θεόν, ὡς πρέπει, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν γνωρίζῃ καὶ διὰ νὰ τὸν γνωρίζῃ πρέπει νὰ εἰδῇ ἑαυτόν, νὰ εἰδῇ αὐτὸ τὸ μέγα δημιούργημα, νὰ θεωρήσῃ τὰ ἀξιόλογα καὶ θαυμαστὰ φαινόμενα τούτου, τὰς αἰτίας, τὰ ἀποτελέσματα, τὸ πᾶν τῶν αἰτιῶν, τοὺς νόμους μὲ τοὺς ὁποίους τόσοι παμπληθεῖς καὶ μέγιστοι κόσμοι ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κινοῦνται. Καὶ ὁ πλέον κτηνώδης καὶ ἀμαθέστατος θέλει ἐκπληττίζεται βλέπων τὰ τοιαῦτα καὶ ἐπομένως τότε θέλει λάβει σκοπὸν καὶ τέλος λογικοῦ ὄντος καὶ θέλει λάβει ἀφορμὴν νὰ θεωρήσῃ ἑαυτόν.

Αὕτη λοιπὸν ἡ ἀρχὴ εἶναι ἡ ἐπιτομὴ τῆς μόνης ἀληθοῦς παιδείας, τῆς μὴ ψευδομένης τὸ ὄνομα. Καὶ διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι εἶναι τὸ θερμομέτρον, τὸ βαρόμετρον, πᾶν μέτρον παντὸς μετρούμενου, ὅ,τι ἡ μονὰς τοιοῦτόν τι εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀναφέρομεν. Θεὸν σέβου. Θεώρησε ποίαν γνῶσιν εἶχεν ὁ Θαλῆς περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, περὶ ἀληθείας καὶ ἀρετῆς περὶ τῆς φύσεως, τῶν περὶ ἑαυτὸν ὄντων καὶ ἴσθι βέβαιος ὅτι θέλεις τὸν ἴδη μετρούμενον μὲ τοῦτο τὸ μέτρον, τό : Θεὸν σέβου. Ὅμοίως μέτρησε τὸν νοῦν τοῦ Πυθαγόρου ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀρετὴν· παράβαλε αὐτὰ μὲ ταύτην τὴν μονάδα καὶ θέλεις εὔρει ὅτι εἶνε τόσοσ βαθμοῦ. Θέλεις νὰ γνωρίσῃς τὸν μάρτυρα τῆς ἀληθείας Σωκράτην καὶ νὰ μάθῃς ποίου βαθμοῦ εἶναι ; λάβε τὸν νοῦν του καὶ ἰδὲ ποίαν σχέσιν ἔχει ὡς πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀρετῆς, τὴν καρδίαν του ὡς πρὸς τὴν ἀγάπην αὐτῶν καὶ ἐκείνου τοῦ ὑπεριότου ὄντος καὶ θέλεις μάθει, ὅτι εἶναι δυνατόν ὅλοι οἱ κόσμοι νὰ χαθῶσιν, ὀλόκληρον τὸ σύμπαν νὰ μηδενισθῇ καὶ ὄχι νὰ λανθασθῇ ποτὲ αὐτὸ τὸ μέτρον.

Διὰ νὰ συμμορφωθῶμεν, ὃ φίλοι καὶ ἀδελφοί, εἰς τὰς φιλικὰς συνομιλίαις, ἂν ὁ Πατὴρ τῶν Φώτων μᾶς χάριση ὑγείαν καὶ ἡσυχίαν (ὑγείαν δὲ λέγω ὡς πρὸς τὸν ἑαυτόν μου, διότι εἰς σᾶς καὶ ὑγείαν καὶ φώτισιν θέλει χάρισει), μὲ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν θέλομεν λάβει τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὰς ἀναπτύξωμεν. Ἐχοντες πάντοτε διδά-

σκαλον αὐτὴν τὴν ἰδίαν φύσιν, θέλομεν παρατηρήσει, ὦ φίλοι, ὅτι εἰς τὴν φύσιν τὰ πάντα προβαίνουσι κατὰ βαθμὸν. Ἡ ἡμέρα ἀρχεται ἀπ' αὐτὸ τὸ σκότος νὰ προβαίη, γίνεται πρῶτον τὸ λυκαυγὲς ἐκεῖνο φῶς καὶ βαθμηδὸν προχωρεῖ ἢ καθαρὰ ἡμέρα. Ὡσαύτως ἀπὸ τὸν δριμύτατον χειμῶνα ἀνεπαισθήτως φθάνει τὸ ἔαρ, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔαρος τὸ θέρος καὶ οὕτω καθεξῆς.

Κατὰ μίμησιν λοιπὸν ταύτης τῆς φύσεως θέλομεν ἀρχίσει καὶ ἡμεῖς νὰ προχωρῶμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὰς πρώτας δὲ συνομιλίας θέλομεν λάβει ἀφορμὴν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μικροὺς ἀδελφούς μας, δίδοντες ὀλίγην νύξιν εἰς αὐτούς, μόνον λέξεις, εἰς τὰ περὶ ὀράσεως καὶ ἀκοῆς, καθὼς καὶ εἰς τὰ περὶ τοῦ ποσοῦ πρὸς μόρφωσιν τοῦ νοός των· ἔπειτα ἐκ τῶν ἀξιολόγων ἐκείνων παραγγελμάτων τῶν προγόνων ἡμῶν, διὰ νὰ μορφώσωμεν τὴν ἀπαλὴν αὐτῶν καρδίαν κατὰ τὴν ἀρετὴν. Γενικώτερον θὰ διδάξωμεν τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην γλῶσσαν τῶν προγόνων ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἐμελέτησάν ποτε αὐταὶ αἱ Μοῦσαι. Εἰς δὲ τὰς δευτέρας θέλομεν δώσει ἰδέαν γενικωτάτην ὅλων τῶν ἐπιστημῶν».